

Toppledermøte SAMMEN2030 Onsdag, 13. oktober kl. 09-12 Meet Ullevaal, Ullevaal stadion	
Innleder	Notater
Velkommen	
Liv Kari Skudal Hansteen	<ul style="list-style-type: none"> • Bakgrunnen for Sammen 2030, startet med en erkjennelse av noen felles utfordringer og muligheter som alle i næringen ville kunne tjene på hvis vi jobbet nettopp SAMMEN. • Myndighetene vet for lite om oss i forhold til næringens viktige verdiskaping og vår nøkkelrolle i klimakampen. • En jobb å gjøre. Ved formidle kunnskap om denne fantastiske næringen, ville det bygge næringens omdømme. Som igjen ville styrke virksomhetenes attraktivitet og konkurransekraft. • Nesten alle som er med i SAMMEN 2030 representerer enten forening eller virksomhet som igjen er medlem av en forening. Og foreninger vi jobber jo alle med rammevilkår og omdømme. Så hvorfor SAMMEN 2030? Jo, det var fordi vi så det manglet en felles arena for å koordinere oss og bli ble enig om noen felles budskap om næringen. • Det sies at en god ting ikke kan gjentas for ofte og det er dette SAMMEN 2030 bygger på. Derfor har vi begynt jobben med å få frem fakta og nøkkeltall om næringen og klima miljø • MEN fakta ikke nok- vi må også jobbe med hvordan vi skal kommunisere fakta ut. • Fortsette å fortelle de gode historiene. Det er så mange fantastiske gode historier der ute i små og store virksomheter som ennå ikke er fortalt og som vi heier på skal komme frem. • I kraft av å være ledere, er vi både rollemodeller og ambassadører for næringen. Om alle vi som sitter her i dag kunne ha samme budskap, så vil vi få en enorm slagkraftighet som vi ikke hadde fått til hver for oss.
Tema: Klimakrav	
Tine Hegli, AHO	<ul style="list-style-type: none"> • Endringer skjer her og nå <ul style="list-style-type: none"> - Grønlandsisen smelter - gir muligheter for ny industri

	<ul style="list-style-type: none"> - men: er et bilde av klimaendringer vi ikke har mulighet til å leve ned • Vi må bremse klimaendringene gjennom å: <ul style="list-style-type: none"> - Promotere sirkulær økonomi – råvarer avfall - Bevare naturlige økosystemer og biodiversitet - Tilpasse klimaanalyse – tomteanalyse • Vi må ha tak på <ul style="list-style-type: none"> - Karbonutslipp - Naturinngrep - Arealendring • FN: Tilpasning og begrensning samtidig • Tiltak: <ul style="list-style-type: none"> - Må forbedre analyseverktøyet - Heve kompetansen i næringen - Styrke rekrutteringen – må finne de aller beste talentene - Gi arkitekten ansvaret for å dokumentere (tiltak og resultater f.eks. av analyser)
Arild Moe, NRC Group	<ul style="list-style-type: none"> • Bedre å famle i blinde enn å ikke gjøre noe • Jobber BAE-næringen der vi kan påvirke mest? • Regulering – prosjektering – bygging – vedlikehold • Utfordring til politikerne: Regelverket må forenkles, og vi må ha mye større muligheter til å påvirke som næring • Vi har en verktøykasse i byggefasen • Vedlikehold – kan ikke rive bygg som bare er 30-40-50 år gamle. Må ha levetid på minst 100 år. • Ønsker å bygge kompetanse • De statlige byggherrene må samkjøre seg på hva de legger vekt på av klimatiltak • Selve budsjettet gir oss frihet til å bruke de beste løsningene • Økte kostnader: Staten bør ta høyde for dette • Per i dag kan vi si at klima skal være et konkurranseelement
Jimmy Bengtsson, Veidekke	<ul style="list-style-type: none"> • Offentlige anskaffelser for mange milliarder hvert år • Staten stiller kravene. Om de anser at klima er viktig, har de en gylden mulighet gjennom eierdirektiv.

	<ul style="list-style-type: none"> • Sørge for at klima blir en viktig premiss på linje med pris osv • Uten lønnsomhet kan ikke næringen drive innovasjon og drive bærekraftig • Skal vi få mulighet til å utvikle oss må det være lønnsomhet • Klima og miljø må være en vesentlig del av offentlige anskaffelser for de de utgjør en så stor del av markedet i vår næringen, og betyr mye for tilstøtende markeder • Gjøres det ikke skyldes det mangel på kunnskap, eller at det ikke anses som så viktig • Politisk: Bidra med kunnskap, og utfordre politikerne på om klimautfordringene er tilstrekkelig viktig.
Tema: Kompetanse	
Tore Bakke, Bravida	<ul style="list-style-type: none"> • Vi er en næring som virkelig kan gjøre noe med det grønne skiftet – og vi gjør mye • Bli flinke til å fremsnakke det gode næringen gjør • Tidligere var ikke strøm et issue. • Nå sjekker vi hver time på appen hvor mye vi bruker av strøm, og det får konsekvenser for hvordan vi må jobbe • For å få med alle må vi bygge kompetanse blant egne ansatte • Klima, energi og ressursutnyttelse – vi gjennomfører kurs for alle ansatte: Bærekraftskurs, miljøkurs, etiske retningslinjer • Skape kultur for å tenke miljø og klima • Begynne med de små konkrete tingene på byggeplassen – enorme effekter om vi setter ting i system, deler og samarbeider • Ansatte som kan gi de beste rådene til kundene våre har størst effekt • Må ha kompetanse slik at vi kan bidra i tidlig fase – ikke bare med kalkulatorer • Må ha med oss leverandører i en tidlig fase – her må vi stramme oss opp. • Tre områder vi må fokusere på: <ol style="list-style-type: none"> 1. Bli enige om å bygge klimavennlig og definere hva det er 2. Alle aktører må tidlig inn i prosjektene 3. Standarder og gjennomføringsmodeller
Thomas Astrup, Cramo	<ul style="list-style-type: none"> • Cramo skal være klimanøytral i 2030 • Å leie ut en lift er ikke så komplisert • For å være konkurransedyktig må vi jobbe med innovasjon

	<ul style="list-style-type: none"> • Må jobbe smartere • Interne idemaratone: 35 ideer førte til igangsetting av tre prosjekter, men kun ett som lyktes: Utstyrsdeling • “Innovasjonsbarometeret” tok pulsen på bransjen • Undersøkelse: • Kun 31 prosent har en plan for innovasjon • Kun 22 prosent hadde et budsjett • De som jobber målrettet med innovasjon melder om operasjonelle gevinster (40 %) og tiltrekker seg talenter og et større mangfold • Mangler incitament for å overføre gevinst fra første til neste prosjekt • Dialogen må ut av styrerom og ledergrupper og ut i prosjekter • Ha en innovasjonspott • Vi må ha mer samarbeid i egen verdikjede på tvers av selskaper • Vi må belønne de som prøver
Heidi Berg, Trimble	<ul style="list-style-type: none"> • Må samhandle på tvers av fagene • Må bruke teknologi som muliggjør tverrfaglig samhandling • Modellbasert samhandling gir effekter – feil og konflikter går ned, sikrer større effektivitet • Mer fornyelse enn nybygg krever at vi kan beregne verdier av gjenbruk • Byggherrene må ikke henge igjen i gamle krav om materialbruk, incitament for innovasjon • Næringen må dra inn ulik kompetanse og høre på hverandre • Vi lærer mye når vi får snakke mer på tvers • Vi må være en lærende næring - en dynamisk næring som tilpasser seg endringer- kontraaktuelt, og har respekt for hverandres fag • Noen eksempler: E16 Bjørumskaret – omregulering midt i prosjektet åpnet for mulighet for å gjenbruke vei og korte ned broen – prosjektet var modellbasert og reberegning ble gjort i løpet av en dag, verdier spart • Prosjekt fra fjell til pæler – nytt opplegg klart på en uke • Vi må ha mer innovasjon, risikovilje og lekenhet – ungdommen må med
Ole Gjermundshaug, Gjermundshaug Gruppen	<ul style="list-style-type: none"> • Stikkord er samhandling og samarbeid med våre kunder for å lykkes • Vi og kunden må begge ha vilje for at vi skal være innovative og løsningsorienterte og dra prosjektet i samme retning

- Mangfold. Vi trenger flere kvinner hvis vi skal få alt til å fungere
- Tverrfaglige team er alfa og omega for å lykkes
- Satser mye på nyutdannede folk som suger til seg kompetanse. De erfarne som ikke har den formelle kompetansen, må dele sin erfaring med de unge.
- Vi mangler gode hoder, og vi må gjøre næringen attraktiv
- Utviklingsprogram som gjør at ansatte kan vokse og jobbe med innovasjon
- Må akseptere at vi feiler innimellom
- Da vi begynte med førerløs teknologi i 2009 turte vi ikke å regne på det, men vi var i front da, og vi er i front nå.
- Det som er bra i dag er ikke godt nok i morgen
- Ti hoder tenker bedre enn ett.

Diskusjon rundt bordene

Basert på notater fra det som ble sagt i oppsummeringene, og det skriftlige materialet fra gruppearbeidet.

KONKURRANSEFORTRINN: Hvordan kan BAE-næringen bidra til at det stilles strengere, og mer kunnskapsbaserte klimakrav, slik at de som bidrar mest får et konkurransefortrinn?

Det må skapes forståelse for at arbeidet må gjøres kunnskapsbasert.

- Vi må bli bedre på å synliggjøre nye og tilgjengelige løsninger for klima
- Næringen må enes om tydelige spissede ønsker/budskap
- Vi må ha en plan for kommunikasjon mellom næring og myndigheter, der vi formidler ambisjoner og muligheter i næringen, og den kraften næringen har

Det må stilles klimakrav ved anskaffelser

- Bestiller må ville det «på riktig»
- Løsninger for klimamål og bærekraft må inn som krav i konkurranser.
- Det må være tydelig hvordan måloppnåelse skal evalueres, med tydelige suksesskriterier

Løsninger for bærekraft og klima må prissettes

- Man må få betalt for kompetansen. Det er vilje og kompetanse i næringen, men det må også være betalingsvilje hos bestiller/byggherre

- Vi må ha nye konkurranseformer og tildelingskriterier der man får et definert fratrekk i prisen for løsninger for bærekraft og klima, slik at entreprenører får betalt for dette
- Prinsippene bak taksonomien må knyttes mot pengestrømmen, og sørge for at finansieringen belønner initiativer på dette området

Lowerket må styrkes

- Krav til ombruk og gjenbruk må styrkes i lover og forskrifter
- Det må stilles mer funksjonsbaserte krav

Det må stimuleres til mer samspill og samarbeid

- Vi må samarbeide om å få på plass løsninger for kontraktsformer som fremmer samspill
- Det må settes krav til mer tidlig tverrfaglig involvering for å få frem bedre klimaløsninger

KOMPETANSE: Hva må byggenæringen gjøre for at byggherre bestiller næringens beste kompetanse og innovasjon i anbud?

Mer samspill og samarbeid

- Informasjon og samarbeid langs verdikjeden og mellom aktører, må styrkes
- Alle aktører som bidrar i planleggingen, må samarbeide
- Vi må ha åpne standarder, dele beste praksis, og vise hva vi har gjort

Styrket planleggingskompetanse

- Vi må styrke planleggingskompetansen
- Viktig å ha mange aktører med i tidlig fase i prosjektene slik at man bruker riktig kompetanse på rett stadium i prosjektet
- Involvere tidlig, entreprenør og leverandørbransjen. slik at alle kan gi innspill til konsulentene, slik at de tar i bruk vår erfaring og kompetanse

Standarder

- Vi må ha gjennomføringsmodeller, standardisering og måling

	<ul style="list-style-type: none"> • Norsk Standard bør utvikle samspillskontrakter og standard for komplekse prosjekter • Standarder må oppdateres i forhold til beste praksis på klima <p>Innovasjon</p> <ul style="list-style-type: none"> • Innovasjon koster. Det må være betalingsvillighet for de gode løsningene • Vi må tørre å feile, og vi må bruke den nødvendige tiden som trengs for å kunne ta i bruk kompetansen og innovasjonene • La de unge med nye ideer møte de med erfaringskompetanse <p>Materialbruk, gjenvinning og ombruk</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sirkulær økonomi og lønnsomhet må henge sammen • Vi må verdsette materialer og kvalitet høyere • Næringen må jobbe med etterspørsel etter sirkulære løsninger <p>Synliggjøring og enhetlig kommunikasjon</p> <ul style="list-style-type: none"> • Næringen og aktørene må løfte frem kompetanse og eksempler • Etablere en pris for beste praksis eller lønnsomme innovasjon • Entydighet og felles budskap opp mot myndigheter
Kommunikasjon	
<p>Hege Njå Bjørkmann (Norconsult), Knut Ekern (AF), Kjell Kvarekvål (JM), Trond Brekke (BNL), Ole Kristian Lunde, Caverion</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 85 medieoppslag om SAMMEN2030 (og SAMMEN2020) er bra • To oppgaver nå: <ul style="list-style-type: none"> - Hvordan kan vi videreutvikle et felles faktagrunnlag for næringen - Hvilke hovedbudskap skal vi samle oss om • Skal vi endre benevnelse fra BAE-næringen til byggenæringen for å få flere til å forstå hvem og hva vi er? • Fra BI-rapporten: Norges største fastlandsnæring • Bør samle oss om følgende: <ul style="list-style-type: none"> - Norges største fastlandsnæring bestående av en hel verdikjede med alt fra de som bestiller, former, produserer, bygger, drifter og vedlikeholder. - 400 000 kompetente medarbeider

	<ul style="list-style-type: none"> - 100 000 bedrifter som samarbeide om felles bærekraftsmål - 400 mrd i verdiskaping • Vi må ha en felles historiefortelling som er litt mer patos enn rene fakta. • Tre signatursetninger på hvert av fokusområdene som kan gi en litt mer flammende historie om hvem vi er og hva vi gjør. • Utfordrer alle til å peke på den setningen på hvert område som passer best for oss som næring
Forutsigbarhet	
Hilde Kristoffersen, BM	<ul style="list-style-type: none"> • Usikkerhet: Krig, energi, inflasjon: Men mulighet til å skape bedre balanse i vektskålen. • Mange ting vi kan bidra med. Ikke noe er så lønnsomt som god bærekraft. • Handelsbedrift: flytter varer, må ha kompetanse på det vi flytter slik at våre kunder vil jobbe mer med oss. • Forutsigbarhet gjennom <ul style="list-style-type: none"> - Stimulere til raskere digitalisering – miljø- og klimadata i verdikjeden - Utvidet mandat til Enova m fl. Energieffektivisering + solenergi=styrke kraftbalansen - Skape lik vekt på begge sider.
Andreas Jul Røsjø, Møller	<ul style="list-style-type: none"> • De fleste av fremtidens bygg eksisterer allerede • Må ha bedre vilkår for å gjøre eksisterende bygg bærekraftige • Enova har avviklet mange støtteprogrammer på dette området • Manglende forutsigbarhet reduserer appetitten på dette området • Enova må gjenreises som støttespiller • Solceller – energiforsyning til nettet kan ikke overstige 100 kW – taket bør være 500kW • Kommunal praksis må trekke i samme retning • Krav om tilknytning til fjernvarme begrenser muligheten for å finne fremtidsrettede løsninger • Gjør enkle grep som gjør byggene mer bærekraftige
Gard Kvalheim, LAB	<ul style="list-style-type: none"> • Vår vilje til å investere og skape lønnsom vekst styres i for stor grad av offentlig sektor • Statsbudsjettet for 2023 reduserer forutsigbarheten • Demper vår iver

	<ul style="list-style-type: none"> • Energi, transport og råvarer er viktige forutsetninger • Etablere felles faktagrunnlag • Vilje og evne til å oppnå lønnsomhet – spes i entreprenørleddet • Dialog med myndighetene • Jobbe med innovasjon – bruke fond og avsatte midler – hvor kan vi hente midler? • Gjenbruk • En mer sirkulær byggenæring • Må tørre å jobbe med å skaffe både spiss- og breddekompetanse innen bærekraft og sirkulærøkonomi • Sikre konstruktiv dialog
Ole Petter Thunes, Rambøll	<ul style="list-style-type: none"> • Hva kan arkitekter og rådgivere bidra med? • Må ha blikket mot mål • Klimautslipp skjer når byggene produseres • Bergen rådhus: 60 prosent besparelse ved rehabilitering sammenlignet med riving og nybygg • Innovasjon må lønne seg. • 80 prosent av totalvekten av materialer er ombruk • Kunnskap må utvikles, deles og måles • Miljørådgiver i alle prosjektene • Utviklet verktøy for å se klimaeffekten av prosjektene fortløpende i planleggingen • Må fremme ombruk og gjenbruk – regelverk som faktisk legger til rette for det • Forutsigbarhet • Forutsigbarhet: Ombruk, gjenbruk – byggenæringens panteautomat • Sirkulærøkonomi og lønnsomhet henger tett samme • Sikre trygge løsninger • Tydelig kommunikasjon • Påvirke myndigheter • Endre fra bør til skal • Strengere krav i Tek-en • Styrke bestillerkompetansen

Diskusjon rundt bordene

FORUTSIGBARHET: Hvordan kan næringen bidra til at det skapes større forutsigbarhet for investeringene?

- Må sikre forutsigbarhet og øke etterspørselen etter de riktige løsningene, gjennom tydelig kommunikasjon opp mot myndighetene
- Strengere krav i TEKen, til klimabudsjett og CO2-avtrykk – endre fra bør til skal
- Vi må hjelpe til med å styrke bestillerkompetansen i kommunene, eller anbefale å samordne kommunale anskaffelser i langt større grad
- Vi må sikre tydelige og forutsigbare krav og tildelingskriterier
- Næringen må skape forutsigbarhet i egen verdikjede

KOMMUNIKASJON, FAKTA, SIGNATURSETNINGER OG FOKUS

Følgende signatursetninger fikk flest stemmer:

Klima/miljø:

- Byggenæringen er avgjørende for at Norge skal nå sine klimamål

Verdiskaping:

- Vi bygger det moderne og bærekraftige Norge

Kompetanse:

- Vi bygger rammene for det som former våre liv

Kommentarer fra gruppearbeidet:

Bør jobbe mer med dette, og tenke målgrupper i større grad

Alternative formuleringer:

- «Byggenæringen er avgjørende for å nå Norges klimamål»
- «Vi bygger rammene som former våre liv»

Få inn noe om samfunnsnytte i setningen om verdiskaping?

Forslag om nytt navn må man gå noen runder på. Eiendomsnæringen er også viktig

Samling for unge ambassadører

Kirsten Syvertsen (Rambøll), Gina Marie Qvale (Rambøll), Henrik Assmann (Nye Veier), Mats Pettersen (Norsk Gjenvinning)

- Samling på Meet Ullevaal 21. november
- Styringsgruppe med representanter for hele verdikjeden
- Ønsker å skape et engasjement rundt næringen
- Skal vi få til innovasjon og omstille må vi samarbeide
- Må få med oss de unge og koble dem med erfaringen
- Program:
  - Innledning ved Maarten Lohne von der Eynden – store linjer, krefter som påvirker bransjen
  - Tone Tellevik Dahl – hvordan påvirke premissgivere
  - Sunniva Baarnes – skaperkraft
  - Offentlig innkjøpsmakt (navn kommer)
  - Randi Lekanger, Samhandlingskraft
  - erik&lars – Innovasjon (workshop)
- Har 200 plasser og trenger hjelp til å fylle opp